

Warszawa, 06-11-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.816.7.2023.JK

Pani

Posłanka Wanda Nowicka

**Przewodnicząca Komisji Mniejszości
Narodowych i Etnicznych Sejmu RP**

Szanowna Pani Przewodnicząca,

uprzejmie dziękuję za przekazanie informacji Ministra Edukacji na temat funkcjonowania systemu oświaty mniejszości narodowych i etnicznych, która będzie rozpatrywana przez Wysoką Komisję w dniu 7 listopada 2025 r.

Odnotowuję pozytywne zmiany, jakie zostały w ostatnim czasie wprowadzone, jak w szczególności – ujednolicenie tygodniowego wymiaru nauki języka mniejszości w formie dodatkowej nauki tego języka (zniesienie dyskryminujących mniejszość niemiecką uregulowań prawnych obowiązujących w okresie dwóch lat szkolnych¹), czy zmiana warunków organizowania nauki mniejszości w zakresie terminów składania wniosków i oświadczeń oraz umożliwienie uczniom mniejszości zwolnienie z nauki drugiego języka obcego – co stanowiło wdrożenie niektórych postulatów dotyczących warunków realizacji prawa do edukacji. Niemniej jednak w przedstawionej informacji nie uwzględniono działań podejmowanych lub planowanych w odpowiedzi na

¹ Zob. komunikaty i wystąpienia RPO do ME, dostęp <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-jez-niemiecki-mniejszosc-nauka-men-odpowiedz> [dostęp 6.11.2025 r.].

sygnalizowaną przez mniejszości potrzebę zmiany systemu zapewniania dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych oraz przepisów regulujących organizację szkół mniejszościowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich od lat wpływają skargi przedstawicieli mniejszości, z których wynika, że mierzą się oni z problemem braków w zaopatrzeniu w podręczniki oraz inne materiały edukacyjne. Problem ten został odnotowany także w zaleceniach Komitetu Ministrów wydanych w związku z wdrażaniem Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych² oraz Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych³, w których wskazano, że obecny **system wydawania podręczników do nauczania języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego, a także innych przedmiotów służących zachowaniu ich tożsamości, wymaga pilnych zmian**. Rzecznik na początku 2025 r. przedstawił ten problem Ministrowi Edukacji prosząc o wskazanie podejmowanych i planowanych działań resortu na rzecz zapewnienia uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym dostępu do podręczników i innych materiałów edukacyjnych⁴.

Kolejnym zagadnieniem, kluczowym dla mniejszości jest **problem ujednolicenia przepisów regulujących szkolnictwo mniejszości**. Wskazane w informacji działania podjęte przez Ministra Edukacji, polegające na zmianie terminów składania wniosków

² Rezolucja CM/ResCMN(2020)12 przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 21 października 2020 r. w sprawie wdrażania Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych przez Polskę, dostępna pod adresem:

[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680a0112c%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a0112c%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) [dostęp 5.11.2025 r.].

³ Zalecenia CM/RecChL(2023)6 przyjęte przez Komitet Ministrów dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie realizacji przez Polskę postanowień Europejskiej Karty języków regionalnych i mniejszościowych, dostępne pod adresem:

[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680add29e%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680add29e%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) [dostęp 5.11.2025 r.].

⁴ Wystąpienie z dnia 27.02.2025 r. (XI.816.3.2015) dostępne pod adresem:

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-mniejszosci-narodowe-etniczne-podreczniki-men-odpowiedz> [dostęp 5.11.2025 r.].

o objęciu nauką języka mniejszości⁵ oraz oświadczeń o rezygnacji z nauki tego języka⁶, choć pomocne ze względów organizacyjnych, nie stanowią odpowiedzi na systemowy problem braku spójności przepisów regulujących szkolnictwo dla mniejszości, zawartych w ustawie - Prawo oświatowe⁷ oraz w ustawie o systemie oświaty⁸.

Od 2023 r. w moim biurze prowadzone jest postępowanie wyjaśniające, dotyczące praktycznych skutków rozbieżności interpretacyjnych przepisów ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Prawo oświatowe w zakresie organizacji nauki języka mniejszości w osobnych szkołach. Analiza przepisów regulujących organizację nauczania języka mniejszości doprowadziła mnie do wniosku, że w celu zapewnienia stabilności funkcjonowania szkół dla mniejszości konieczne jest podjęcie działań systemowych w postaci nowelizacji ustawy - Prawo oświatowe oraz ustawy o systemie oświaty, co było przedmiotem wystąpień Rzecznika do Ministra Edukacji⁹.

Obowiązujące przepisy, przewidując możliwość organizacji nauki języka mniejszości oraz języka regionalnego w osobnych szkołach (art. 13 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o systemie oświaty), a także możliwość rezygnacji z nauki języka mniejszości (§ 2 pkt 6 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2017 r.), nie precyzują skutków złożenia oświadczenia o rezygnacji w przypadku uczęszczania do szkoły, w której – zgodnie ze statutem – wszyscy uczniowie i uczennice są objęci obowiązkową nauką tego języka. Dodatkowo, w art. 88 ust. 3 ustawy - Prawo oświatowe – szkoły dla mniejszości narodowych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym zostały wymienione jako jeden z rodzajów szkół podstawowych, dla których nie ustala się obwodu. Nie zostały one jednak ujęte jako odrębny typ szkoły w art. 2 pkt 2 tej ustawy.

⁵ § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2737, ze zm.).

⁶ § 2 ust. 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2737, ze zm.).

⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, ze zm.).

⁸ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881, ze zm.).

⁹ Wystąpienia z dnia 2.09.2024 r., 13.03.2025 r., 28.08.2025 r. (nr sprawy: XI.816.7.2023); dostępne pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-edukacja-mniejszosci-jezyk-regionalny-men-kolejne> [dostęp 5.11.2025 r.].

Brak spójności przepisów regulujących szkolnictwo mniejszości powoduje narastającą wśród środowisk mniejszości narodowych i etnicznych niepewność co do dalszego funkcjonowania szkół publicznych, w których wszyscy uczniowie są objęci obowiązkową nauką języka, historii i kultury mniejszości. Problem ten dotyczy nie tylko szkół, w których nauka języka mniejszości prowadzona jest w formie dodatkowej, lecz także szkół publicznych, w których zajęcia odbywają się w dwóch językach – polskim i języku mniejszości – bądź wyłącznie w języku mniejszości.

Warto przypomnieć, że z wiążących Polskę zobowiązań międzynarodowych, w szczególności art. 8 Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych¹⁰, oraz art. 12 i art. 14 Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych¹¹, wynika **proaktywna rola państwa** polegająca na zapewnieniu możliwości realizacji prawa mniejszości do nauki własnego języka oraz nauki we własnym języku, w tym poprzez zapewnienie odpowiednich pomocy naukowych. Jak wskazano w IV opinii Komitetu Ekspertów – zobowiązanie władz publicznych do udostępnienia kształcenia w językach mniejszości oraz języku regionalnym powinno znajdować odzwierciedlenie w ustawodawstwie krajowym poprzez umożliwienie objęcia nauką języka regionalnego lub mniejszościowego wszystkich uczniów, z inicjatywy szkoły¹².

Wydaje się, że niezbędnym krokiem na drodze do wprowadzenia pożądanых zmian jest **zapewnienie odpowiedniej organizacji prac zespołu do spraw edukacji działającego w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych** (KWRMNiE). Jak wynika z informacji przedstawionych podczas posiedzenia KWRMNiE w czerwcu br., dotychczas zespół ten funkcjonował bez ustalonego harmonogramu prac, a proponowane przez stronę rządową zagadnienia omawiane podczas kolejnych posiedzeń miały rzadko odzwierciedlać rzeczywiste, systemowe problemy zgłaszane przez stronę mniejszościową KWRMNiE.

Wyrażam nadzieję, że Ministerstwo Edukacji podejmie działania umożliwiające rozpoczęcie rzeczywistego dialogu ze stroną mniejszościową KWRMNiE, który przyczyni się do ustanowienia uregulowań prawnych i organizacyjnych

¹⁰ Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 137, poz. 1121).

¹¹ Konwencja Ramowa o ochronie mniejszości narodowych, sporządzona w Strasburgu dnia 1 lutego 1995 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 209).

¹² Czwarta Opinia Komitetu Ekspertów Europejskiej Karty Języków Regionalnych i Mniejszościowych, 2023, s. 12, pkt 39, dostępna pod adresem: <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470> [dostęp: 5 listopada 2025].

zapewniających stabilność funkcjonowania szkół mniejszościowych oraz dostęp do podręczników i materiałów edukacyjnych.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2024 r. poz. 1264, ze zm.) zwracam się do Pani Przewodniczącej z uprzejmą prośbą o uwzględnienie przedstawionych powyżej uwag w toku rozpatrywania przez Wysoką Komisję informacji Ministra Edukacji.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Grzegorz Kuprianowicz, Współprzewodniczący KWRiMNiE, Prezes Towarzystwa Ukraińskiego.